

Izhaja
10. in 25. dne
vsakega meseca.

Stoji za
celo leto 3 gld. —
pol leta 1 „ 60
četrt „ — „ 80
(Posamezne štev.
15 kr.)

Oznaniila,
1krat natisnena,
od vrste 15 kr.

Narčanja, oznanila in
reklamacije
posiljajo se
upravnistvu.

Odpriše rekla-
macije so
poštne prosto.

POPOTNIK.

Časopis za učitelje in prijatelje šole.

Glasilo

„Zaveze slovenskih učiteljskih društev v Ljubljani.“

Izdajatelj in urednik:

M. J. Nerat, nadučitelj.

Uredništvo in
upravnistvo:
Reiserstrasse 8.

Spisi in dopisi
posiljajo se
urednistvu.

Pismom, ki zahtevajo odgovor,
naj se prilepi
primerna poštna
znamka.

Na anonimne dopise se ne oziramo.

Nedrukovana pisma
se ne sprejemajo.

Rokopisi
in na
roko poslane knjige
se ne vračajo.

Zemljepisni pouk na ljudskih šolah.

(Za nagrado.)

V mnogoličnosti zemljepisnih razmer
razodeva se soglasje prirodnih zakonov.

V novejši dobi začela se je vedno večja pozornost obračati zemljepismu pouku tudi na ljudskih šolah. Da pa ta, tako koristen, važen in obrazovalen predmet prinaša korist, ki se od njega zahteva, je pred vsem potreba, da se prav poučuje. Ni ga predmeta, ki bi se poučeval tako različno, dostikrat celo nepravilno, ko ravno ta. Namen teh vrst sicer ni, podajati obširno metodiko tega predmeta, omeniti se hočejo le najvažnejši mišljaji in načela gledé poučevanja o zemljepisju z ozirom na ljudsko šolo.

Po splošno veljavnih učnih načelih: od znanega k neznanemu; od bližnjega k oddaljenemu; od enovitega k sestavnemu; od lažjega k težjemu — se že posname, kje se ima pričeti z zemljepisnim poukom, namreč doma, z domačijo učenčev, s tistim krajem, ki mu je dobro znan, kjer pozna hribe in doline, polja in travnike, gozde, potoke. Pri šoli pričeni gre se dalje na njeno bližnjo okolico, preide se na občino, od tod na okraj, od okraja na okrajno glavarstvo, od glavarstva na domačo kronovino; tedaj sestavno ali sintetično, ker le ta metoda je naravna, za učence na tej stopinji edino primerna, ker se zлага z občeveljavnimi učnimi načeli.

Stara resnica je, da človek ljubi najbolj to, kar dobro pozna; že iz tega vzroka mora se učence z domačijo temeljito in vsestransko seznaniti, pa tudi zaradi tega, ker je tu zemljepisni pouk še nazoren; tu se osnovni zemljepisni pojmi po nazoru razjasnujejo in določujejo; s tem poukom pa se dobi tudi trdna podloga, tuje kraje po zemljevidu spoznavati; po domačih zemeljskih razmerah dežel, ker zemlja si je povsod podobna, vsak kos zemlje je odsev njene celote.

Z domačijo se tedaj prične zemljepisni pouk in tu se na podlogi nazornega poučevanja razjasnujejo in določujejo najvažnejši zemljepisni pojmi. Otrok vidi v svoji domačiji ravnine, travnike, hribe, doline, potoke. Na ravnini se mu razjasni, kaj je nizka in kaj visoka ravnina; iz travnika preide na pojme: planjava, mahovje, pustinja, puščava; na hribu se mu razlagajo pojmi: gora, gorovje, ledeniki; na dolini spoznava, kaj je soteska, prelaz; na domačem potoku se uči zapopasti, kaj je izvir, potok, reka, veletok, obrežje, struga, porečje; na mlaki: jezero, morje, pristanišče, zaliv, poluotok, otok. Od vsakdanjega vremena se uči zapopasti vremenske premene in kaj je podnebje. Kaj so surovi zemeljski pridelki, kaj pa obrtniški izdelki, spoznava po tem, kaj da iz zemlje priraste in kaj ljudje potem še obdelujejo. V domačem kraju imajo ljudje razne kupčije, opravila in

posle; iz tega spoznava, kaj je obrtnija in trgovina v večji meri. Domača vas mu podaja pojme: vas, trg, mesto, glavno, trgovsko, pomorsko mesto, trdnjava; domača šola: ljudska, meščanska, obrtnijska, trgovska, srednja, visoka šola. Kar je občinski predstojnik v malem, to je vladar v velikem; na domači občini se mu razloži, kaj je občina, okraj, glavarstvo, dežela ali kronovina, država.

Z domačijo učenčevu se prične tedaj zemljepisni pouk že zato, da se na njej razjasnujejo osnovni zemljepisni pojmi, kar se tudi po učnih črtežih zahteva: to je tisti del zemlje, ki ga učenec pozna in vsak dan vidi; pouk je nazoren, kakor na tej stopinji le sme in mora biti. Vendar pa to ni edini in glavni namen tega poučevanja, ampak ima še drug, ravno tako važen pomen, kateri se tudi zamore doseči le na potu nazornega pouka, namreč, učenca učiti, da se spoznava (orientira) ne le v resničnosti, ampak tudi na zemljevidu ali pa oboje ob enem. V dosego tega mora učitelj pred učenci najprej šolo in njeno bližnjo okolico, pozneje pa celo domačo občino v podobi načrtati, kar je za zemljepisni pouk jako važnega pomena; učenec vidi in zapopade, kako se kak kos zemlje zamore v podobi predstavljati; to mu je pa glavna podloga, da se spozna pozneje na zemljevidu, namreč, da po znamenjih, ki jih vidi na zemljevidu, zna sklepati, kakšna je zemlja, ki jo zemljevid predstavlja; to pa je, če ne ves, pa vsaj najvažnejši del zemljepisnega pouka. Vsaj na enem kraju mora učenec videti, kako se del zemlje zamore vpodobiti, da ima pozneje pravi pojem o zemljevidu; to pa ne more biti nobeden drug kraj, ko tisti, ki mu je najboljše znan, njegova domačija, domače obzorje. Da se pa ta namen doseže, se učenec ne sme pokazati že gotov črtež domačije, ampak mora pred njihovimi očmi nastati; opozoriti se morajo najpoprej na predmet, potem se še le načrta, tako, da se zamore črtež iz predmeta, ne pa narobe, predmet iz črteža razlagati.

Vendar pa še ne zadostuje, da se učenec dobro spozna v svoji domačiji, da ve, kje je kak potok, hrib, kje so polja, travniki, gozdi, kam pelje cesta, ampak vaditi se mora tudi, in ravno na tej stopinji, dokler je pouk še nazoren, se mora začeti vaditi, kolikor mu sedaj še smožnosti njegove dopuščajo, da spoznava in zapopade vzajemno delovanje, medsebojno razmerje, vzročno zvezo med posameznimi prikazi, kako namreč jeden predmet vpliva na drugega, kako se jeden prikaz razlaga iz drugega; dokazuje naj se mu, da imajo enaki vzroki vsikdar enake nasledke ali učinke. Otrok na pr. vidi, da na preksolnčnih rebrih, ki imajo lego proti jugu ali jugoizhodu, spomladi preje sneg skopni, trava preje zeleni, se drevesa preje obraščajo, ko na nasprotnih, ki imajo lego proti severu; iz tega spoznava, kako velik vpliv da ima lega kakega kraja na rast rastlinstva in da ta vpliv pouzročuje solnce, tedaj toplota. Vidi tudi, da na peščeni in ilovnati zemlji rastline slabo ugajajo; tedaj sprevidi, da je od kakovosti zemeljskega površja odvisna rodovitnost zemlje in več ali manj tudi blagostanje kakega kraja. Po dolinah in ravninah vidi polja in travnike; iz tega sklepa, da se prebivalec dolin in ravnin pečajo večinoma s poljedelstvom; hribe in gore vidi obrastene z gozdnim drevjem; iz tega lahko sklepa, da se prebivalec goratih krajev pečajo bolj z gozdarstvom in živinorejo, ko s poljedelstvom itd. Učitelj naj tedaj ne našteva samo predmete in prikaze, ne povprašuje naj samo kaj in kje, ampak tudi, zakaj tako, kateri vzroki povzročujejo take prikaze; učenec se s tem uči misliti, napeljuje se k samodelavnosti.

Sè svojo domačijo naj se tedaj učenec vsestransko seznani, ker le tu zadobiva vsled nazornega poučevanja trdno podlogo za prihodnji pouk o zemljepisu, se vadi spoznavati v resničnosti in na zemljevidu; tu se mu razlagajo glavni zemljepisni pojmi; po domačem svetu se uči zapopasti tudi razmere v tujem svetu. Ta pouk pa je važen in koristen tudi zato, ker večina učencev ostane vse svoje žive dni ali pa vsaj večino svojega življenja v svoji domačiji; bolj ko je vsestransko pozna, bolj mu k srcu priraste. Kako čudno je

tudi slišati, če so učencem n. pr. gore kakega tujega kraja, katerega skoraj gotovo nikoli v življenju videli ne bodo, dobro znane, gor in hribov v svojem domačem obzorju pa morda še po imenu ne poznajo.

Glavni pogoj za učitelja, da zna o domovinoznanstvu prav poučevati, je, da domačijo učencev vsestransko dobro pozna, da sam paznim očesom prehodi hribe in doline, polja in travnike, gozde in loge, vasi in sela in sicer, kolikor bližje, toliko natančneje, najbolj na tanko domačo občino in domači okraj; poznati mora pa tudi več ali manj iz lastnega prepričanja domače glavarstvo in kolikor mu razmere dopuščajo, tudi domačo kronovino. Za take izlete in potovanja so jako pripravne počitnice. Kdor hribe in gore, doline, gozde, sela in vse znamenite kraje svoje domačije paznim očesom prehodi, se sam prepriča o njih kakovosti ter nabira pravljice, pripovedke in znamenite dogodke, le ta zamore o domovinoznanstvu živo poučevati. Kako mrtvo je poučevanje onega, ki le iz knjig ali pripovedovanja drugih nabira svoje znanje; kako živo in resnično pa jim lahko popiše ta, ki je vse s svojimi očmi videl in opazoval! Pri opazovanju domačega kraja naj določi njegovo lego in kakovost zemlje, preiskuje naj zemeljsko površje, nabira kamnine in zemljine. Opazuje naj življenje živali, napravi naj si zbirko žuželk, pa tudi ptic in dojkv (natlačenih). Preiskuje naj rastlinstvo z ozirom na kakovost zemlje in kraj, kje da se rastline nahajajo; napravi naj si zbirko rastlin (herbarij). Opazuje naj vreme po dnevnih in letnih časih, posebno pa nenavadne vremenske in podnebne prikaze; meri naj toplino in tlak zraka, to pa naj si zabilježi, da preračuni srednje stanje gledé dnevnih in letnih časov. Opazuje naj ljudi, njih šege in navade, njih dela in opravila, kreposti in napake. Ko bližnjo in daljno domačijo vsled lastnega prepričanja dobro pozna, napravi naj si črtež najbližnje okolice in domače občine, zemljevid domačega okraja, glavarstva, domačega obzorja. Le na ta način zamore o domovinoznanstvu poučevati tako, da je ta pouk učencem trajna podloga za poznejši zemljepisni pouk. Če pa učenci te podloge nimajo, je poznejši zemljepisni pouk na pesek zidan, nima pravega stala, na višjih stopnjah nimajo o zemljepisu in zemljevidu nikakega pravega pojma in ves trud je navadno zastonj.

(Dalje prih.)

Prirodopisni pouk v jednorazrednicah.

(Pišeta prof. Henrik Schreiner in J. Koprivnik.)

(Dalje.)

3. *Zakon prilagodenja ali akomodacije*: Življenje in organizacija prilagodita se v določenih mejah izpremenjenemu bivališču (izpremenjenim razmeram). Zunaj teh mej sledi krulavost ali pa celo smrt. Mnogobrojne primere za ta zakon imamo v domačih živalih, ki so udomačene izpremenile svoje življenje in v zvezi s tem tudi svojo organizacijo, kar lahko določimo primerjajoč iste z njih še divje živečimi izvirnimi oblikami, ako so iste za gotovo znane in sploh še živijo; tudi mnogovrstne pasmine in plemena pitomih koristnih živali nam dajo zadosti primerov zato.

Isto velja o mnogobrojnih pitomih rastlinah. Pa tudi motrečim rastline in živali po njih prvotni (prirodni) podobi ponujala se bode prilika, da se razjasni navedeni zakon. „(Bučele v toplih krajih, kjer ni zime, ne nabirajo strdi na kupe. Trtna uš živi v toplih krajih po Ameriki na listih, pri nas, kjer je mrzleje, na toplem pod zemljo na koreninah. Mnogo naših dreves je na severu in po višinah le nizko grmičje z deblom pri tleh ali v zemlji, ker bi je drugači silni viharji ugonobili. itd.“ — Koprivnik).

4. *Zakon o razdelbi opravil ali diferencovanja organov*: Bolj ko so opravila, koja ima kako bitje opravljati, razdeljena na posebne organe, popolnejše se izvršujejo, ali čim več

je organov različna opravila, tem popolnejše lahko vsak organ opravlja svojo posebno službo. V pojasnjevanje tega zakona navaja Junge ta-le primer: Pijavica mora, da se varuje preganjanja, svoje sovražnike čutiti, čutiti pa mora tudi svoj živež (1. zakon). Za oboja opravila ima samo jeden organ, namreč kožo. — Raca nasproti zaznava lahko kakega sovražnika s duhom in vidom, razun tega vidi svoj živež ter ga s kljunom tiplje. Tista opravila, koja tam opravlja jeden organ, razdeljena so tu-le med več organov in se bodo tedaj popolnejše izvajala.

5. *Zakon razvoja*: Vsako bitje razvija se iz jednostavnega do stopinje primerne popolnosti. Razvoj vsake rastline, od nežne kali do oblastnega drevesa, gojitev mladičev, potrebna zaradi njih nedostatnosti, preobrazba žuželk itd. so povodi, da se izpeljuje ta zakon „Glejte ta hrast košat, hrastič očetu je bil; zakon narave je tak, da iz malega raste veliko.“

6. *Zakon upodobljenja*. Deli vsakega bitja postavljajo se vsled svoje notranje moči v določenem razmerju drugi poleg drugega in okoli nekega središča. Ali: vže ustvarjeni deli uplivajo na nastajajoče nove tako, da dobi bitje določeno obliko. Z malimi izjemami ima vsako prirodno telo svojo obliko, pod gotovimi pogoji dobé jo tudi neorganske prirodnine. Neka posebna upodobljajoča moč sili delce kuhinjske soli, kadar izstopajo iz razstopine, da se porazstavljajo v kocke; iz pšeničnega zrna nikdar ne vzrase ržena bilka, in trnovec ne obrodi fig; iz racinega jajca ne izvali se nikdar pišče, če tudi ga je valila hokoš.

7. *Zakon medsebojne zveze*. (Koneksijonalni zakon.) Posamni organi so drug od drugega in vsi od celote zavisni. Ako osmukaš drevesu listje, ti boleha vse drevo ali morebiti celo pogine. Nizko organizovane živali lahko prenašajo teška poškodovanja, ako pa višji živali poškoduješ ali ugonobiš važen organ, ti pogine, in od celote odločen organ sam ne more živeti. Posamni organi stojé med seboj, k celoti ter k načinu, kakor bitja živé, v tako pristrénem razmerju, da lahko sigurno sklepamo od jednega na druga. Prežvekovalci imajo spodnjo čelust tako vskljepljeno, da jo gibljejo gori in dol ter na levo in desno. Takšnemu gibanju tesno prilični so grbi na kočnjakih, kateri stojé na žvekalíšču po dolgem, namreč od zadi naprej. Glodalci gibljejo spodnjo čelust doli in gor, pa naprej in nazaj (jednako sanem); tukaj so grbi na zobni žvekalnici poprek postavljeni. V vsakem slučaju torej lahko z vso sigurnostjo sklepamo z gibanja spodnje čeljusti na lego žvekalnih robov na žvekalíšču in naopak, iz lege drobilnih robov na zobnem žvekalíšču na gibanje spodnje čeljusti pri žvekanju.

8. *Zakon štedljivosti v porabi prostora in moči*. Kakor štedi priroda s prostorom, vidimo na vseh živih bitjih. Nabrani listíči v popku, nagubana krila pri žuželčnih bubah so uzorni primeri za to. Nagon po zvekšanju in razširjanju površine v malem prostoru se kaže dalje v izbočevanju v vzbočevanju in v legi organov. Črevesne cape (rese), skрге (izbočenja), pluča, žleze, traheji (vzbočenja), zavoj črev, polž in loki v ušesu so takšne uredbe. Štedljivost v rabi moči ali sil opazujemo v raznovrstnih nameščalnih, kompenzacijskih aparatih, v svrhu zmanjšanja teže, da mišice s svojimi močmi leže shajajo. Aërostatíčne pobotne naprave (Compensations-Apparat) nahajamo v pnevmacitati ptic in žuželk, v načinu, kako zračni tlak dela na sklepe, v krvotíčnih in dihalnih organih. Hidrostatíčne kompenzacijske naprave so plavni mehur pri ribah, podkožna plast masti pri morskih kitih itd.

Umevno je pač samo po sebi, da se navedeni zakoni ne smejo učencem narekovati; temveč morajo kot vspeh slediti iz prirodopisnega pouka. Tembolj pa jih učitelj mora imeti vedno pred očmi in je staviti za podlago svojemu pouku, da lahko pri vsaki priliki opomni učence na slične vže znane prikazni. Na ta način mu bode možno iz cele

vrste posebnih slučajev s pomočjo abstrakcije po učencih izvajati obče veljavni zakon. „Ako se je učenec na večjem številu živih bitij prepričal, da je njih postava z življenjem vred sicer jako mnogolična, da se pa neka medsebojna razmerja vedno ponavljajo; da, ako se jedno izpremeni, izpreminja se tudi drugo, tedaj ni več prezgodaj, da se izvajajo najznamenitejši biologični zakoni. Ko je zakon izražen, tedaj izpremeni se tudi lahko pometodno postopanje. Ko smo dotlej induktivnim putem iz posebnih slučajev izvajali občni zakon, odslej lahko postane zakon vodnik razmotrivanju; metoda postane deduktivna. Učenci preiskujejo, je-li se v posebnem slučaju (v živali ali rastlini, ki jo imamo pred seboj) življenje, bivališče in uredba ujemajo itd

Opomniti moramo, da se ne bode dalo v vsaki šoli izreči vse navedene zakone. —

V mnogih slučajih moral se bode učitelj s tem zadovoljiti, da bode vodil opazovanja učencev v smislu znanih mu prirodnih zakonov, ne da bi zahteval, naj mu učenci matematično izrečejo zakon, ali da bi jim ga celo sam izrekel. Kateri in koliko zakonov se naj izreče, zavisno je, seveda, od razumnosti učencev. Vsakako pa se bode najbolj ozirati na zakon fiziologične prikladnosti ali obstanku pripravnosti, ki je najlože razumen in ima občno veljavo. —

Opirajoč se na Humboldt-ov izrek: „Priroda je v vsakem kotu zemlje podoba celote“ priporoča Junge kot bistveno sredstvo, da se doseže učni smoter v prirodopisnem pouku v ljudski šoli, da se življenje v naravi, delovanje prirodnih sil učencem predočeva na omejenih majhnih prostorih. „Kakor v svoji velikanski celoti, dela in snuje priroda na omejenem okrožju ribnika, gozda, travnika itd. Zato naj se otroškemu duhu nezapopadna brezkončnost in brezmerčnost v pouku raztolmači in jasni v ozkem, omejenem okvirju združenega življenja (Lebensgemeinschaft).“ (Gramzow). Dr. Frick izrazuje protislovje med Lübeno-vo in Junge-jevo metodo tako-le: „Ne oblagajmo mladine s posamnimi slikami rastlin in živali, niti ne razlagajmo učencem samo posamne tipe kot zastopnike pojedinih razredov v živaloslovnem ali rastlinoslovnem sestavu, ampak s posamno sliko n. pr. smreke razmotrujmo zajedno celoto smrekovega gozda, s posamno sliko rži, sliko celega žitnega polja, rekše, razmotrujoč posamno bitje razmotrujmo ob enem življenja polno skupno sliko iz prirode, da ne bode učenec samo posamezne stvari natančno opazoval in njih skupne znake jasno po njihovem zapopadku razumeval, ampak da bode tudi celoto slike sè vsemi svojimi duševnimi močmi zapopadel, da bode pazil na življenje v prirodi s sreem in z ljubezni polnim sočutjem ter isto v se vsprejel in sam doživeti skušal.“ —

Treba je, da se tukaj seznanimo bolje s pojmom „zadružnega življenja.“ Namesto „zadružnega življenja“ hoteli so nekateri manje primerne izraze „krajinske slike“ ali „obrazce iz prirode“ uvesti. Junge opredeljuje ta pojem tako-le: „Zadružno življenje je skupnost bitij, katera so se po notranjem zakonu obstanku primernosti na istem kraju naselila, ker pod istimi kemično-fizikalničnimi vplivi živé in so razun tega mnogo drugo od drugega, vsa pa gotovo od celote zavisna, oziroma drugo na drugo in na celoto vplivajo.“ Za primer nam bodi ribnik, ki zatorej ima pravico klasičnosti v tem oziru, ker ga je Junge v pojasnilo svoje ideje obravnaval. Kemično-fizikalčni značaj ribnika nahaja se v vlažnem življu, služeč „po notranjih zakonih obstanku primernosti“ mnogim živalim za bivališče (ribe, žabe, mušice, raki). Iz istega vzroka naselile so se ob ribniku rastline, ki rade imajo mokroto (vrbe, jelše, trstika, rogoza, povodna leča, povodna lilija i. dr.). Navedene živali in rastline različno vplivajo druga na drugo, bodi-si, da druga drugo varujejo ali da služijo druga drugi v hrano; nekatere izmed njih privabljajo druge goste: žabe, štorklje, mušice, lastavice itd. Vse skupaj tvorijo zadruho, tako rekoč posamen prizor v velikanski svetovni drami, katerega lahko pregleda in zapopade mladostni

duh, dočim vsaj vesolnej dramici ni kos. Tukaj nam je dana prilika, da ne kažemo učenecu samo pojedine prirodnine v svrhu spoznanja oblik in vežbanja očesa, ampak učenec tudi lahko občuduje lepoto skupine, lahko opazuje, kako posamni organizmi drug drugemu služijo, in gleda v življenje spoznanih stvari ter v večno snovanje prirodnih moči. Na ta način mu bodeta vzrasla ljubezen in spoštovanje do tujega življenja, ki ja bode znanprej izpolnjeval nasproti vsakemu bitju in pred vsem proti svojemu bližnjemu, na konec pa bode tudi spoštljivo in ponižno vzdignil svoje srce k tistemu, ki je vse tako modro uravnal.

Jednake so zadruga življenja gozd, travnik, reka, pušča, močvirije itd. Njiva in vrt pa vže nista popolnoma takšna. Tukaj so se živa bitja le deloma naselila „po notranjem zakonu obstanku pripravnosti“, kajti tukaj obveljal je z večjega vpljiv človeški. Itak pa tudi njiva in vrt lahko veljata za zadruga življenja, kajti tudi tukaj živé različna bitja pod istimi kemično-fizikalničnimi vpljivi, ki drugo na drugo vplivajo, sedaj prija-teljski, sedaj sovražno. Še manj zлага se „dom in dvor“ s pojmom zadruga življenja v gori navedenem smislu. Navzlic temu prav te zadruga jaz ne bi rad izpustil, ker se je baš v tej družbi organizmov združilo pod vpljivom človeške kulture nekoliko bitij, ki so zadobila v človeškem gospodarstvu največjo važnost. Ta drugači ali niti ne morejo več živeti, ali pa vsaj ne takošna; živijo tedaj pod enakimi če tudi pod izpremenjenimi kemično-fizikalničnimi vpljivi in so mnogokrat zavisni drugo od drugega.

O lepoznanstvu.

Piše Ivan Klemenčič.

(Dalje.)

3. Lepoznanstvo v prirodi.

Vsprejemljivost za lepo in vzvišeno se nahaja v vsakem človeku, v prirodi pa je predmetov v izobilju, ki ga vadijo spoznavati lepoznanjskih občutov, če tudi se človek pogosto rajše obrne k umetnostnim, katere mu podajajo vže pripravljeno in odbrano tvarino, ko da bi je iskal s trudom tam, kjer se nahaja prvotno.

Povsod v prirodi se kaže dovršenost in soglasje. Iz tega sledi, da se človeku oglašá toliko bolj hrepenenje po prirodi, kolikor bolj ga omika in umetnosti oddalijo od pri-rodnega stana, v katerem je živel tedaj, ko je bil popolnoma srečen, v svojih otročjih letih. Če človek, pozabivši nadloge in zmotnjave v življenju, opazuje prirodo v njenem mirnem delovanju v njeni popolnosti in jednostavnosti, polastijo se ga posebni občutki, ki srce njegovo čistih vzorov polnijo.

Različne in brezštevne so reči v stvarjenju, ki človeku v srce segajo in ga pov-zdigujejo. Vže neizmerna vsemirna prostranost človeka močno pretrese; potem pa je brez števila stvari v stvarjenju, kakor solnce, mesec in zvezde z ravnopravnimi prikazi, dalje rastline, živali, pokrajine itd., ki lepoznanjske občute vzbujajo, se tedaj lepoznanjsko zapopadejo.

Pred vsem napravlja solnce različne lepoznanjske prikaze; radi opazujemo solnčni vzhod in zahod, jutranjo in večerno zarijo, lesketanje rose v lepem poletnem jutru, mavrico sè svojimi sedmerimi barvami. Blagi občuti navdajajo opazovalca, ko v jasni, tihi noči opazuje sè zvezdami posuto nebo, ko blede mesec čarobno razsvetljuje ponočno temo.

Veličastno vzvišen vtis napravi nevihta, ko blisk za bliskom šviga iz temnih oblakov in grom zrak pretresa, da se zemlja ziblje.

Radi ogledujemo lepo krajino z rodovitnim poljem, zelenimi travniki, logi in gozdi. Veličasten prizor napravi razgled z visoke gore, in bolj ko je prost razgled, bolj veličasten je prizor in toliko bolj vzvišen utis napravi na ogledovalca; veličasten prizor napravi razgled po neizmerni morski planjavi, kjer nič ne ovira razgleda in je obzor popolnoma prost.

Gorska priroda napravi na opazovalca vzvišen vtis, in bolj ko je svet čuden, nepravilen, neomejen in nepristopen, mogočnejše je vtis.

Izmed rastlinstva najbolj ljubimo cvetice. Mala, skrita, pa zlahtno dišeča vijolica nam je znamenje ponižnosti, bela lilija znamenje nedolžnosti, rudeča vrtnica pa znamenje ljubezni itd. Drevo v cvetu, mogočen stoleten hrast, ki kljubuje času in nevihtam, vitka jelka, otožna vrba itd. vzbujajo opazovalcu razne občute in pouzročujejo lepoznavsko razpoloženje.

Izmed živalstva so nam najbolj priljubljene ptice pevke, katerih ljubeznjivo, čisto doneče petje posebno radi poslušamo.

Tako se v prirodi povsod, kamorkoli se obrne oko, nahajajo brezštevilni predmeti, ki podajajo opazovalcu najčistejši in najblažji vžitek in mu kažejo ljubezen in vsemogčnost Stvarnikovo.

4. Lepoznavstvo v umotvorih.

Umetnosti sta naloga in namen, izdelovati to, kar je lepo. Umetniško delovanje je učinek domišljije. Tvarino jemlje sicer domišljija iz dejanskega življenja, iz prirode, pa jo po svoje, prosto, po načelih lepoznavstva, obdeluje.

Umotvori torej niso nič drugega, ko posnetek tega, kar se lepoznavskega nahaja v prirodi, pa imajo to prednost, da se na njih vse, kar je na njih slučajnega, nebitnega, lahko odstrani. Kakor so v prirodi lepoznavski predmeti različni, tako tudi v umetništvu, ker vse v prirodi, kar ne zanima le čutnosti, ampak k sreči sega in duha povzdiguje, more se lepoznavsko izdelovati.

Kakor je lepoznavsko proizvajanje delo domišljije, tako tudi domišljija dela človeka sposobnega, da v umotvorih zapopada in spoznava to, kar je lepo; prvo je delo tvoreče, drugo opazujoče domišljije. Tvoreča domišljija napravi umetnika; izredne nadarjenosti mu je potreba. Pravi umetniški izdelki človeštvo navdušujejo in obrazujejo, in kolikor redkejša je umetniška nadarjenost, toliko višje se ceni; zato se imenujejo umetniki obrazniki in učniki človeštva. Nadarjenost za umetniško proizvajanje je zelo redka, a vsak izobrazen človek je sposoben, umotvore zapopasti; ta zmožnost je vsikdar znamenje splošne izobrazenosti.

Predmeti, katere umetniki lepoznavsko izdelujejo, so jako različni in mnogovrstni, ker vsa prirodna lepota, ki se nahaja v vesoljnem stvarjenju in v človeštvu, more se lepoznavsko porabiti, tako n. pr. človeška postava, dušno razpoloženje, značaji; potem živali, rastline, krajine, prikazi v naravi itd. Značaji in dušno razpoloženje, kakor: žalost, veselje, obup, kes, up, strasti izražajo se s pesništvom, dramatično umetnostjo ali glasbo; človeška postava, rastline, živali, krajine itd. pa se slikajo ali pa je vpodablja kiparstvo in rezbarstvo.

Vsaka stroka umetnosti potrebuje nekaj vnanjega, neke snovi, katero umetnik obdeluje, ker nikak umotvor ne more biti čisto izmišljen, duševen. Vsak umotvor pa potrebuje razum vnanje, čutne snovi še neke duševne vsebine, katera izvira iz domišljije umetnikove, ki k sreči sega in duha povzdiguje. Umetnik namreč s tem, da vnanji stvarini navdihne duševno vsebino, daje umotvorom lepoznavsko obliko, katera je lastno dejanje umetnikovo, plod njegove domišljije.

Pri nekaterih umetnostih je vnanjost ali prikaz prvo, iz tega še le izvira razpoloženje ali duševna vsebina; zato umetnik take predmete slika, ali pa jih upodablja kiparstvo ali rezbarstvo; pri drugih pa se najprej v umetniku oglasi posebno lepoznavsko razpoloženje in on to razpoloženje izrazi z besedami in glasi. Umotvorom prve vrste je prištevati slikarstvo, kiparstvo in rezbarstvo; druge vrste pa pesništvo in glasbo.

Sicer pa je na umetniku samem ležeče, na kakov način kak predmet lepoznavsko obdeluje. Pesnik, kateri nosi v sebi bogato duševno življenje in razpoloženje, se lahko tudi v notranje življenje predmetov prestavi in zamisli; zato on n. pr. kako krajino opiše v pesmi; slikar pa, pri katerem vnanjost preoblada, jo naslika.

Od vsake umetnosti in vsakega umotvora pa se zahteva, da je oblika ali duševna vsebina prvo in poglavitno, snov ali tvarina pa le pripomoček, na katerem se bistveno, večno lepa vnanjost predstavlja. Dovršena oblika, namreč vsebini primeren način, kako se kaka lepoznavska tvarina vnanje izraža se pa imenuje slog. Dovršen slog tirja, da se to, kar je bistveno in vzorno, posebno določno in jasno izraža, da vse vsebini primerno odlikuje, neprimerno pa odstrani. Umetnik, kateri malenkosti in slučajnosti skrbno obdeluje, bistvene stvari pa prezira, predmeta ne obdeluje po lepoznavskih načelih, pa tudi njegovi proizvodi ne najdejo nikoli občnega priznanja. Lepoznavski proizvodi, izvirajoči iz lepega, čistega srca, zadobijo vsikdar priznanje vsakega, kdor ima v sebi čut za lepoto. Kdor pa ima sam prost, nizek okus, tudi najblažjo, najplemenitejšo stvarino pri obdelovanju pokvari, dočim plemenito sree ume tudi priprosto stvarino z duhovitim delovanjem požlahtniti.

Umetniku pa je tudi potreba znati umetniških pravil. Bolj ko ima umetnik pravila v svoji oblasti, s katerimi svojemu notranjemu razpoloženju daje vnanjost, toliko jasnejše se na umotvorih izraža lepoznavski značaj. Pesnik n. pr. mora jezik imeti popolnoma v svoji oblasti, za vsako misel vsak občut primeren izraz, umeti mora rabiti primerne prilike; slikar mora med drugim posebno znati barve primerno izbirati, dajati oblikam pravo soglasje, primerno razčlenbo. Bolj ko je slog dovršen, večjo vzornost zadobi umotvor, čistejšje so oblike in toliko bolj ume umetnik predmet oduševiti in povzoriti.

(Dalje sledi)

O razvoju bolgarskega šolstva.

(Spisal prof Ant. Bezenšek.)

Za šolstvo so se Bolgari že poprej, nego so bili osvobojeni, jako zanimali. Bilo jim je boriti se, kakor tudi nam Slovencem, z nasprotnim življenjem v šolskih zadevah; njih protivniki in sotekmovaleci bili so Grki, kateri so si posredstvom iztočne crkve umeli pridobiti upliva tudi na šolstvo. V starih šolah, kder so se učili sedanji stareji možje Bolgarski, bil je navadno poučen jezik ali vsaj obvezen predmet novogrški jezik; da je poleg njega bil potisnen Bolgarski jezik v kot, to je lahko umevno. Novogrki se kaj radi šopirijo s staro helensko oliko tudi tam, kder ni umestno. Ni jim dosta da je njih osrečila, pomagavši jim do brzega razvitka njihovega jezika in podavši jim tako rekoč polno skledo starodobne olike, nego hoteli so ž njo še druge narode pitati, ne gledé na to, da-li je njih želodec sposoben za tako hrano. Niso se ozirali na to resnico, da se mora najprej gojiti mlad narod z narodnim materinskim mlekom, da se mora okrepiti s hrano podano mu na domačem ognjišču, potem še le postane sposoben za prebavljanje tuje „strdi in pogače“; drugače mu se želodec pokvari in on začne pešati v svojem napredovanju ali celò nazadovati. Grk ni bil nasproti Bolgarom nič manj brezobziren, kakor so naši sosedi Nemci in Lahji nasproti Slovencem. Zato se je pa

kmalu porodila zoper njega nevolja v sreih bolgarskega naroda. Narod je začel po malem odbijati tujo žlico od sebe rekoč: „To ni žlica za moja usta“ (bolg. narodna poslovice). A pozneje je udaril po roki samej, posebno odkar se je znebil tujega jerobstva, ali rekše robstva pod trdiko polumeseca. To je Grke primoralo, da so pomaknili roko nazaj ter prepustili Bolgare samim sebi. Posebna hvala gre onim možem, ki so z dobrim primerom pokazali pot, kako se je otresti prisiljenega tujega jezika.

Mej njimi gre spomenoti na prvem mestu Ota Paisija, ki je živel v sredini prošlega veka. Tačas je pokrival tak duševen mrak dežele ob Balkanah, da ni bilo skoro upanja več, da bi se mogel bolgarski narod še kedaj probuditi k novemu življenju, kakoršnega se je radoval nekaj stoletij poprej pod Simonom, Asenom, Šišmanom itd. Čisto nenadejno zadonel je glas iz Hilendarskega samostana, glas domač, spodbujoč Bolgare na daleč okolo, da si otrejo zadremale oči in da stopijo zopet na noge. Njegov glas ni se le zaslišal, a se je tudi poslušal in razumel. Skoro so začeli odmevati slični glasovi iz dežele, od vseh strani: seveda bolj tiho in skromno, a s časom bolj krepko in možato. Na tem menihu imamo jasen primer, koliko zamore storiti jeden edinstven mož za cel narod!

L. 1762. izdal je O. Paisij svoje delo, katero se sme imenovati za Bolgare sveto, pod naslovom: „Slovensko-bolgarska zgodovina o narodih, carjih in svetcih bolgarskih in o vseh bolgarskih dejanjih.“ (Istorija slavěno-bolgarska o narodah i carěh i svjatyh bolgarskih, i o vsěh dějanijah bolgarskih, sobrano i naredeno Paisijem, ieromonahom, bivšago v svjatej gori Athonskija.) Ker je videl Paisij, da je bolgarski narod potlačen ter da se mu tuji in sosedi posmehujejo, začel je na to misliti, kako bi oživil otrpla, uvehnela narodna čuvstva svojim rojakom. V to svrhu je dosta natančno govoril o slavnej prošlosti naroda, da bi udabnil нравstveno moč v sreca svojim bratom in da bi probudil narodno zavest. Daval je razne nauke, dokaze, pa včasih je tudi pograbil svoje rojake, nazivajoč jih „oteerugatelje“ (t. j. zasramovalce svojih očetov).

V predgovoru iste knjige govori tako-le: „O nerazumen ljud! zakaj se sramuješ imenovati se Bolgar? Kaj niso imeli Bolgari svojega carstva in svoje države? Zavolj česa se ti, nerazumnik, sramuješ svojega roda in se vlačiš po tujem jeziku! Ti, Bolgar, ne izmami se, poznavaj svoj rod in jezik!“

V takem zmislu je govoril pred več kot sto leti menih svojim rojakom iz sv. gore Atonske (Athos). Zdi se mi, da še danes odmevajo one besede po skalah in vrhovih balkanskih. A želel bi, da bi se čul celó tja do Alp isti glas, kder bi bil še precej potreben še v današnjem stoletju. —

Kmalu je našel Paisij dosta učencev. Njegova zgodovina se je večkrat po njih popolnjevala in izdajala (če tudi večidel samo v rokopisu). Njegovi učenci so nadaljevali delo v njegovem duhu; budili se in nasrčevali so narod, da se otrese tujega upliva, Bilo bi za ta list preobširno, ako bi hotel naštevati imena vseh velezaslužnih Paisij-evih učencev. Le to naj pribavim, da je njihov trud rodil lep plod; narod se je osvobodil, še prej ko je minol jeden vek, — in kaj je jeden vek v životu narodov — tujega upliva ne le na prosvetnem in cerkovnem polju, nego tudi na političnem. To je krasen uspeh! Besede Paisij-eve bile so zares blagoslovljene.

Ko bi pisal pregled duševnega preporoda bolgarskega naroda, bilo bi mi govoriti o raznih zaslužnih možeh posvetnega in duhovnega stanu, prej ko bi prišel do sedanjega desetletja. A ker sem si stesnil nalogo tako, da hočem pisati le o novejšem šolstvu, lehko samo z nekaterimi značajnimi črtami označim celo polovico tekočega stoletja. Rekel sem vže v početku, da je glavna reč bila borba proti grecizmu, s katerim se je

uvela nova epoha na šolskem polju v Bolgariji. Kdo se je boril v tem oziru? Kaki življi so si stali nasproti?

Na jednej strani so stali: grška duhovščina s svojim glavarjem, stanujočim v Fanarju, kakor se imenuje oni del Carigrada, kder ima grška patriarhija svoj sedež. Imenovali so zatorej privržence te stranke „fanariote.“ Mej njimi so bili najbolj goreči „daskali“ (učitelji) izšolani v bizantinskem duhu; potem trgovci, kateri so bili rojeni Grki, ali pa pogrčeni Bolgari, Cincari, Romuni itd. Bili so navadno bogataši, za-to je njih beseda mnogo zdala. Lehko so odpirali svoje šole, ker so imeli sredstva za te syrbe; in še do danes te šole niso čisto izginule (n. pr. v Plovdivu je še zdaj razun bolgarske cela grška gimnazija in viša dekliška šola;) razna grška semenišča obstojé v krajmorskih mestih itd. A na drugej strani so stali: Bolgarski mali trgovci, rokodelci, seljaki in nekateri nižji duhovniki posnemovalci Paisij-evi. Višji duhovni pastirji — arhimandriti in metropoliti — bili so seveda večinoma „fanarioti“, kajti tam v Fanarju so jih imenovali, vzgojivši jih poprej v svojem duhu. Ta stran bila je sicer na videz slabēja od prve, ali imela je zdravo podlogo — narodnost; zrno naroda bilo je na njenej strani, a pravica tudi. Zatorej ni moglo priti drugače, nego da se je nagnila na konec zmaga na njeno stran. (Dalje sledi.)

Značaji.

(Iz grškega po Teofrastu preložil prof. Fr. Brežnik.)

(Dalje.)

VII.

Novičar.

Novičarstvo je sestavljanje neresničnih govoric in dogodkov kakor se ravno novičarju ljubi.

Novičar pa je tak človek, ki srečavši prijatelja takoj obraz izpremeni in ga smeljuje vpraša: „Odkod prideš“ in „kaj praviš?“ „Kaj veš novega o tej stvari?“ In odgovarjajočemu v besedo seže s prašanjem: „Se ne govori nič novejega o tej stvari?“ „pa saj se sliši dobro“. Toda on ne čaka na odgovor, ampak nadaljuje vprašanja rekóč: „Kaj praviš?“ „Nisi nič slišal?“ Menim, da ti bom z novicami postregel. On trdi, da jih je slišal od vojaka ali sina piskača Asteja ali od podvzetnika Likeja, ki sta iz vojske prišla. Seveda so njegovi poroki taki, da jim nihče ne verjame. Zagotovljajoč, da sta mu novice ta dva povedala, pripoveduje, da sta Polisperhon in kralj v boju zmagala in da je Kasander ujet. Ako mu pa kdo odvrne: „In ti verjameš to?“ bode rekel, da se ta dogodek po mestu pripoveduje in ta novica vedno bolj širi. Vsi so jednega mnenja; saj to isto o bitki pripovedujejo; bil je krvav poboj; v dokaz so mu pa tudi obrazi vladnih mož, ki so bili celó izpremenjeni. Trdi pa tudi, da je slišal, da se pri njih v hiši nekdo skriva, ki se je vže pred petimi dnevi vrnil iz Makedonije in ki

vse to natančno ve. Tako pripovedovaje vpraša: „Kaj menite?“ in ginjen vsklikne rekóč: O nesrečni Kasander! O revež! Zdaj veš, kaj je sreča! Pa vendar je bil vrl mož — a to le tebi zaupam. In vendar je vže vse meščane obletel in jim dogodek povedal. —

Čudno mi se zdi, zakaj ti ljudje novice trosijo; kajti poleg tega, da lažejo, imajo še škodo. Saj so jim bili vže večkrat, ko so v kôpelah množico okoli sebe zbirali, plašči vkrađeni ali pa so morali, ker so v stebreniki z blebetanjem o vojski in zmagah obrok pri sodišču zamudili, kazen plačati. Drugi zopet, ki z jezikom cela mesta v svojo oblast dobé, obed zamudijo. Njihovo opravilo je res ostudno; saj ni nobene dvorane, nobene delavnice, nobenega mesta na trgu, kjer se ne bi taki ljudje ves dan pomikali in poslušalce z lažmi nadlegovali.

VIII.

Umazanec.

Umazanost je varčnost z denarjem o nepravem času.

Umazanec je človek s takimi-le lastnostmi: On pride še v teku meseca osebno po zadnji polobol najemuine za hišo. Pri skupnem obedu šteje kozarce, koliko jih vsak popije in med gosti žrtvuje on najmanjši kos Artemidi. Ako je kdo za njega

prav po ceni blaga nakupil, trdi pri obračunu, da je vse predrago. Ako mu posel lonce ali skledo stare mu jo pri hrani odtegne. Ako je ženi trivinar iz roke pal, premeče vse pohištvo, postelje in omare in preišče vse preproge. Ako kaj proda, je prepusti le za tako ceno, da nima kupec nobenega dobička. On ne pusti v svojem vrtu niti fige vtrgati niti čez svojo njivo iti, pa tudi ne na tleh ležeče olive ali dateljna pobrati. Vsaki dan gre mejnike gledat, če še na pravem mestu stojé. On je tudi tako bresrčen, da dolžnika, ako mu v določen dan ne prinese obrestij, takoj zarubi in obresti od obrestij zahteva. Ako povabi občane na obed, predloži jim

meso v prav drobnih kosih. Ako gre na trg jedil kupovat, vrne se prazen domov. Svoji ženi ukaže, da ne sme posoditi niti soli niti stenja niti kumene niti majaróna niti ječmenove kaše niti cvetne pogače, ampak reči, da vse to v enem letu veliko znaša. Sploh rečeno: Po denarnicah umazancev se vidi plesnoba in zarjevane ključavnice, sami pa nosijo obleko, ki jim še do golenic ne sega, lišpajo se iz prav majhnih skleničic, dajejo se fiesko striči, hodijo poldneva bosi in za bičujejo valjalec, da naj prav mnogo krede*) porabijo za plašč, da ne bode zopet kmalu umazan.

*) Grki so rabili neko belo glino namestu mijila, ako so hoteli zamazano obleko osnažiti.

Slovstvo.

Novosti.

„Balade in romance. Napisal Anton Aškerc.“ To je naslov jako lepo tiskanej in opremljeni knjigi, ki obsega na 155 straneh 38 balad in romanc in pa iz desetero pesmij obstoječi krasni ciklus, „Stara pravda“, in katero sta izdala Slovencem „za piruhe“ Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg v Ljubljani. — Pesnik Goràzd (Anton Aškerc) je vzbudil zadnja leta s prekrasnimi svojimi pesniškimi proizvodi v Slovencih obče zanimanje. Plastično izrazovanje, lepa dikcija, blagglasni stiki, zdrav realizem in poseben epični talent dičijo vse njegove, iz narodnega življenja in slovenske zgodovine zajete pripovedne poezije, o katerih se je vže večkrat izrekla želja, da bi jih pesnik v knjigo zbrane dal na svetlo. Tej želji sta založnika ustregla in reči moramo, da sebi in pesniku v čast. Mi po vsebini in zunanji obliki prekrasno knjigo vsem rodoljubom prav gorko priporočamo ter upamo, da slovenski razumniki nemudoma sežejo po njej. — Cena broš. knjigi je 1 gld. 30 kr., v izvirne platnice elegantno vezani pa 2 gld.

Časopisi.

„Sljepčev prijatelj.“ List za promicanje uzgoja, obuke i inih probitaka sljepaca. Izdaje i urejuje Vinko Bek, učitelj Bukovski, dopis. član hrv. ped. knjiž. zbora u Zagrebu. Tečaj I., svezak 1.; izhaja 4krat na leto in stane 1 gld.

Čestokrat je vže „Popotnik“ opozoril slov. učiteljstvo, kako hrvaški učitelji vsestransko vrlo napreduju. Zgorej navedeni list, ki ni samo prvi te vrste v Hrvaški, nego tudi v celi avstro-ogerski državi, nam je zopet nov dokaz njih marljivosti in podjetnosti. V. Bek je v obče znan strokovnjak v odgojavanju slepcev. Njegova plemenita človekoljubnost napotila ga je pa še k izdavanju omenjenega lista,

s katerim hoče poučiti stariše in učitelje nesrečnih bitij, kako jim lahko pomagajo. Da bode napominjano delo čim sestavnije, koristneje in vspešnije, razdelil si ga je urednik v sledeće odseke: I. Uzgoj sljepaca do navršene 3. godine. II. Daljni rad do navršene 8. godine. III. Obuka u domu i nižoj pučkoj školi. IV. Postupak sa starijima sljepcima i s takovima, koji su oslepili u kasnijoj dobi. — Slepci so velike sirote, za katerih vzgojo se većinoma nič ne stori. Dočin nekateri stariši od samega pomilovanja ne vedó, kako bi jim pomogli, ter zapuščajo svoje nesrečne otroke, takó jih zopet drugi preveč negujó in gojú. Da g. V. Bek to popravi, hoče kot pravi prijatelj svojih miljenecv v „Sljepčevem listu“: a) donášati razne poučne članke za strokovnjake, stariše in ine prijatelje slepcev, napótiti osobito stariše, kakó jim je vzgajati slepce; b) podati razne črtice iz življenja slepcev, da stariši in prijatelji njihovi uvidó, kaj vse zamorejo slepci storiti, ako se ž njimi razumno postopa; c) donášati pesmice in pripovedke za male slepce, da takó stariši zamorejo takoj najti gradiva za domači pouk svojih sirot; d) upoznati svoje čitatelje z novostmi in podatki iz inih slepčevih zavodov in iz ostalega sveta, v koliko se tiče slepcev. — Poleg duševne vzgoje, ki bode osnovana skoz in skoz na verskem temelju, brigati se hoče tudi za telesno vzgojo. To je zares lep program. Dal Bog, da se g. uredniku posreči izvesti ga v vseh točkah.

Na dalje hoče upotiti naobražene slepce v poznanje Braillova pisma, katero je vže prinesel v posebni prilogi po dobroti g. A. Krage-a, učitelja slepcev v Dürnu (pri Kölnu). Braillovo pismo sestoji iz izbočenih pik, ki v raznih skupinah značijo razne črke, katere slepec bere, da jih s prsti tipa. Omenjena priloga prinaša poleg abecede še nastopni rek: „Gdje se bratska srca slože i olovo plivat može, a

nesloga gdje zavlada, isto perje na dno pada! — U Bukovju 30. rujna 1889". Ako bode pozneje dovoljno število slepcev, ki bodo umeli čitati Braillovo pismo, boče g. Bek izdavat i tudi poseben list za same slepce.

"Sljipečev prijatelj" obljubuje še, da se bode oziral na ves slovanski jug, rekoč: "Kako će, Sl. pr. biti jedini list svoje struke na našem jugu, zastupat će i interese svih sljepaca na slavenskem jugu. Prema tomu ćemo donášati s veseljem članke i latinicom i ćirilicom, prema broju predplatnika i prema volji gospode suradnika".

Vsebina 1. št. je ta-le: Poštovanim čitateljima. — Braillova slova. — Osemnajst pravila za prvi uzgoj i obuku sljipeh. — Praktična uputa (Uzroci sljepoće i uzrok joj). — Statistički podatci o broju sljepaca g. 1880. — Dopisi. — Književni pabirci. — Razne vijesti. Izkaz darovatelja i podupiratelja.

Ker se tudi po Slovenskem nahajajo slepci, katerim nesrečnikom naj pomagamo, kolikor je možno, zato izorno uredovan list "Sljipečev prijatelj" vsem slovanskim učiteljem in starišem slepcev najtopleje priporočamo. Isti jim bode zares pravi prijatelj, ponujajoč jim obilo primerne građiva in dobrih migljajev k človekoljubnemu delovanju. "Sljipečevemu prijatelju" in njega uredniku g. V. Boku pa želimo od sreća, da bi našel dovolj podpore v napredek lista in dobrobit vseh slepcev.

Naročnino je poslati gospodu Boku, učitelju v Bukovju, pošta Vel. Gorica na Hrvaskem.

"Napredak." Časopis za učitelje, uzgojitelje i sve prijatelje mladeži. Glasilo "Hrvatskoga pedagogijsko-književnoga sbora" i "Saveza hrv. učiteljskih društava." — Takó je naslov najboljšemu in najrazširjenemu strokovnomu listu hrvaskemu, katerega izorno uređuje ravnatelj G. Ljudevit Modec, izdaje pa "hrv. ped.-knjiž. sbor" trikrat na mesec, 1., 10. in 20. Cena mu je 5 gld. na leto s dvema prilagama vred.

Da je "Napredak" zares izvrsten šolski list, razvidimo vže lahko iz tega, da je letos nastopil svoj 31. letnik ter je glasilo "sbor" in "saveza." Vedno je poučeval, bodril in zastopal vestno v vseh prilikah interese ljudskega učiteljstva. V njem se tiskajo tudi razprave, katere čitajo člani "sbor" pri svojih skupšćinah. Naj še navedemo nekaj pedagogičnih spisov iz letošnjega letnika, da zvedo čitatelji, kako do bregra berila prinaša "Napredak" svojim naročnikom. Ti so: Obzor pedagogijskog na svršetku g. 1889. — Prigrli duši dobar savjet! (A. Čurčić). — Čovjek i zrak (Stj. Širola). — O našim knjižnicama (Dr. Klobučar). — O djelokrugu občinskih školskih odbora. (O. Zobundžija). — Prilozi za narodnu pedagogiju. (F. Hefele). — Zorna obuka u pučkoj školi. (J. Ciganović). — Rad pučkog učitelja proti širenju sljepoće. (Vinko Bek čital v 18. glavni skupšćini hrv. ped.-knjiž. sbora). — Kazne i nagrade

u svijetlu nacionalne pedagogije. (Lj. Drorniković). — Školske črtice. (Fr. Bartuš).

Vsem učiteljem slovanskim, ki se zanimajo za hrvasko solstvo, hrv. ped. slovstvo in napredek hrv. učiteljstva, priporočamo "Napredak" najtopleje. K.

"Književna smotra." Uređuje z sodelovanjem već školskih strokovnjakov g. Ivan Filipović. Izhaja vsak mesec enkrat na pol póle, stane 1 gld. na leto, naročniki "Napredka" pa jo dobé kot prilogo zastonj.

"Književna smotra," ki je letos nastopila 8. letnik, spremlja in marljivo motri vse, kar se nahaja v pedagogičnem svetu, osobito slovanskem, ter priobćuje in ocenjuje, kar je boljšega. Poleg tega pa se ozira tudi na ostalo književno delovanje, v prvi vrsti Hrvatov. Tako ostanejo učitelji vedno v kontaktu z napredkom. Da si ne morejo vsega nabaviti, vendar si lahko od boljšega najbolje odberejo al. nakupijo za knjižnico. Zlasti pa še moramo hvaležni poudarjati, da se "književna smotra" rada ozira tudi na slov. pedagogične knjige ter jih ocenjujoč priporoča hrv. učiteljstvu. Sploh je "književna smotra" povsem zanesljiv kažipot v pedagogičnem slovstvu; zató jo slov. učiteljstvu prav živo priporočamo. K.

"Risarski list," II. tečaj, uređuje g. Gjuro Kuten. Izhaja vsak mesec enkrat na pol póle in stane na leto s poštnino vred 1 gld. 50 kr., naročniki "Napredka" pa ga dobé kot prilogo zastonj.

Leta 1888. sklenil je "hrv. ped.-knjiž. sbor" izdavat i "Risarski list" z namenom povzdigniti prostoročno risanje v ljudski šoli ter učiteljem dati v roke navod, kako jim je vspešno obravnati omenjen predmet ljudske šole. Vendar bi "sbor" ne mogel izdajati list "ako bi dež. vlada ne pritekla v pomoć in poravnala vse stroške za izdavanje lista.

"Risarski list" je v I. tečaju obdelal građivo za prvi in drugi razred občnih ljudskih šol; priobćil je, kako je treba vpodobiti tolmačenje pravóčrtnih geometrijskih oblik v početnem poduku risanja. Poleg tega se je list po mogoćnosti oziral tudi na napredek v poduku risanja drugih narodov, prinašajoč redoma vsa znamenitija risarska dela s kratko oceno. "Risarski list" še bode vlada dalje podpirala, da izdela celo učno građivo za risanje od prvega do osmega razreda. Uređil bode pa vse tako, da bodo po nekem sestavu zamogli podučevati tudi óni učitelji, ki se niso dovoljno izvežbali v risanju.

Tudi "Risarski list" je vsega priporočila vreden. K.

"Smilje," Ta list za mladino nastopil je 19. tečaj in je najstarejši med enakimi listi v Hrvatih in Srbih. Vsebina mu je slična drugim mladinskim novinam, namreć poučna in zabavna, sadržujoća pripovedke, pesni, basni in drugo narodno blago. Pri "Smilju" sodelujeta slavna pesnika Ivan Trnski in Zmaj Jovanović ter mnogo najboljših učiteljskih moć. Najde-li list dovolj podpore, tedaj ga boče

zbor vže s 1. okt. izdajati v lepši obliki in večem formatu.

Vsebina 6. št. od 1. marca je ta-le: „Ličko čedo,“ spjeval VI. Sl. Bjelovarac. — „Ja Mabud, jo Mahmud,“ narodna pripovijedka. — „Božja ruka“ Fr. Bartuš. — „Djeco, ne pušite.“ (S sliko). J. Ciganović. — „Majčin ponos.“ (S sliko). K. Velebičan.

— „Varnice.“ R. Katalinić-Jeterov. — „Oblak i dim.“ — „Željeznica.“ — „Slavuj i čuk.“ — „Kamen i dljeto.“ — „Biser i slamka.“ — „Vrabac u zimi.“ Majnarić. — Zagonetke.

Mi želimo „Smilju,“ da bi se krepko razvijalo v prid hrvaške mladine in našlo obilo gnotne in duševne podpore. Cena mu je 50 kr. na leto. K.

Društveni vestnik.

Maribor, dne 2. aprila. Danes nam je poročati o dveh zborovanjih učiteljskega društva za mariborsko okolico. Prvo — glavno — zborovanje vršilo se je, ker udeležba dne 6. februarja ni bila dovolj številna, da bi se moglo sklepati, še le dne 6. marnja. Navzočih je bilo 25 članov. Iz odborovega poročila o delovanju društva v preteklem letu povzamemo, da je učiteljsko društvo za mariborsko okolico štirikrat pri povoljni udeležitvi zborovalo in sicer trikrat v Mariboru, jedenkrat pa v Lembahu. Pri zborovanjih so govorili: dne 4. aprila g. ravnatelj Kalman „o amerikanski vinski trti“, dne 9. maja a) g. Feliks Majcen „o razvoju ljudske šole pod vladno presvitlega cesarja Franca Jožefa I.“, b) g. Nerat pa „o prvem zborovanju „Zaveze“ v Ljubljani.“ Dne 5. decembra je podal g. nadučitelj Peter Irgolič navzočim kaj zanimivo poročilo „o svojem potovanju k svetovni razstavi, v Pariz.“*) — Kot važen sklep nam je zabeležiti, da je društvo pri glavnem svojem zborovanju dne 10. januarja jednoglasno prijavilo pristop k „Zavezi slovenskih učiteljskih društev.“ Društvo je štelu na koncu leta 35 udov. Iz blagajnikovega posebnega poročila je bilo razvidno, da je gmotno stanje društva povoljno.

O točki dnevnega reda: „Je-li Satzerjeva beseda o obravnavi zemljepisnega pouka posnemanja vredna?“ poročla gosp. učitelj Cizel (Lembah). Govornik nam daje kratko sliko o Satzerjevi metodi. Ta seznanja namreč učence najprej z mejami dežele, potem jo popisuje. Kar se mu zdi opomina vredno, povdarja se živo besedo in prekorači tako na zemljevidu celo deželo, izpustivši naštevane gor, rek itd. S tem učence nadlegovati mu ne ugaja. Govornik pa meni, da je vendar treba, da se postopa pri poučevanju po nekem določenem načrtu; in najboljša pot zdi se mu tista, po katerej se obravnavajo meje, gore, reke itd., kakor tudi to najdemo v vsaki dobri knjigi.

Naposled je g. Cizel praktično obravnaval berilo: „Nebesna telesa.“ S tem predavanjem je hotel dokazati, kako se naj postopa, kaj se da doseči in koliko bi moral vsak učenec na višji stopnji ljudske šole v tem znati. Kot učilo mu služi: 1. slika, ki predločuje srednjo oddaljenost 8 velikih premienic

*) To poročilo bomo v „Popotnik-u“ objavili, kakor hitro nam okoliščine to dopuščajo. Uredn.

od solnca in 2. slika, ki kaže razmerje velikosti teh teles.

Pri vršitvi se volitvi novega odbora bili so izbrani gg.: M. J. Nerat, predsednikom, Jože Fistravec, njegovim namestnikom, Ivan Pavlšek, blagajnikom, Franc Koletnik in Mih. Cizel, zapisnikarjema, Franc Rošker, Karl Peztevšek in Franc Pirkmaier pa odbornikom.

Denašnje seje se je udeležilo 25 udov in 4 gosti, med njimi c. kr. okrajni šolski nadzornik, g. Franc Robič, kateri je navzočim razlagal in pojasnjeval, kako je šolskim voditeljem sestavljati statistične tabele, katere imajo meseca maja predlagati šolskim oblastvom. Pojasnila so bila kaj instruktivna in so se s hvaležnostjo sprejela. Delegatom k „Zavezi učiteljskih društev v Ljubljani“ za glavno letošnje zborovanje v Celju bili so izvoljeni: gospoda profesorja Janez Koprivnik in Luka Lavtar — Maribor, g. Janez Pavlšek — Rače in g. Jože Hrastnik — Fram. M. C.

Šmarje pri Jelšah. Šmarijsko-rogatsko učiteljsko društvo je v minulem društvenem letu 1889. zborovalo šestokrat in sicer petkrat v Šmarju, a jedenkrat na Podplatu v rogatskem okraju. Zborovanj se je vdeleževala večina učiteljev našega okraja, čeprav so nekateri gg. tovariši pri zborovanjih redka a častna prikazen. Društvo je v svojih zborovanjih pestovalo kolegijalnost, delovalo na razvoj šolstva, promatrajoč javno gibanje o šolskem vprašanju, se je tesno oklenilo prepričanja, da bi vsakó predruženje šolskih postav v smislu Lichtenstein-ovem bilo znak nazadovanja. Društvo je tudi skrbelo, da bi se šolske oblasti pri prihodnji regulaciji učiteljskega plača ozirale na nedostatek plača IV. plačilnega razreda šmarijskega in rogatskega okraja. Društvo se je po svojih delegatih vdeležilo glavnega zborovanja „Zaveze“. Pri mesečnih zborovanjih so se obravnavala sledeča vprašanja: 1. O čebeloreji, (g. Fr. Ferline). 2. Predlogi A. Gabršček-ovi, g. (Iv. Debelak.) 3. Poročilo o zborovanju Zaveze, (g. V. Strmšek.) 4. Razgovor o konferenčnih vprašanjih. 5. O regulaciji uč. plača, (g. E. Blenk). 6. Kmetijska podružnica v Šmarju, (g. J. Kotnik). — V društvenem odboru so delovali sledeči gg.: 1. E. Blenk, predsednik. 2. Iv. Debelak, namestnik. 3. V. Strmšek, blagajničar. 4.

Fr. Šetinc in 5. R. Knaflič, zapisnikarja. 6. Fr. Vexjak in 7. S. Žolnir odbornika.

Letos je naše učiteljsko društvo zborovalo prvokrat dne 2. aprila v Šmarju. G. podpredsednik Iv. Debelak otvoril zborovanje z pozdravom na pričujoče a posebej še pozdravi novega uda g. Tomaža Kurbus-a iz Št. Vida ter izrazi sočutje vrlému tovarišu g. M. Obrski-ju, katerega je nemilo zadela težka bolezen. Zborovanje se je nadalje vršilo po sledečem vspredu: 1. Odobri se zapisnik zadnjega zborovanja v minulem letu. 2. Odobri se pregled društvenega delovanja za leto 1889. 3. Prečita se dopis g. predsednika E. Blenk-a, s katerim naznanja, da se radi bolezní svoje soproge ne more udeležiti zborovanja ter da mu iz istega razloga ni možno predsedništva prevzeti. 4. Prečita se dopis „Zaveze“ št. 54. 5. Pokažejo se udom „Male Noviny“, katere izdava vrlo česko učiteljstvo za 1. in 2. šolsko leto. 6. Verifikuje se poročilo blagajnikovega računa. 7. Za prihodnje zborovanje „Zaveze“ so voljeni delegati gg.: V. Strmšek, Iv. Debelak in Fr. Ferlinc. 8. V odbor so voljeni sledeči gg.: 1. V. Strmšek, predsednik. 2. Iv. Debelak, namestnik. 3. Fr. Ferlinc, blagajničar. 4. R. Knaflič in 5. F. Kurbus, zapisnikarja. 6. M. Žumer in 7. Fr. Šetinc, odbornika.

9. Planer-jev predlog, da bi se za razstavo v Gradcu sestavil zemljevid tega okraja, se spremeni takó, da se naj storé koraki za izdelanje zemljevida a ne za razstavo, temveč za uporabo učiteljem kot učilo, več o tem poroča g. Planer v majnikovem, a g. Šetinc v junijevem zborovanju. 10. G. Žumer izjavlja naročilo c. kr. okr. nadzornika g. Robič-a, da si naj šolski-voditelji sicer sestavljajo gradivo za „statistiko ljudskih šol“, a naj ne pišejo ničesar v dotične rubrike uradne tabele; kajti 1. maja — se vdeleži tudi on našega zborovanja, da dà o tem potrebna pojasnila. 11. Društvo sklène kupiti vezane Aškerc-ove balade in romance za okrajno uč. knjižnico. 12. Isto takó se naroči vezan „Popotnik“ za leto 1889. 13. Na Legov dopis v 6. štev. „Popotnik“-ovej sklènejo vsi pričujoči izkazovati potujočim českim učiteljem bratsko kolegijalnost. A ker pri tem zborovanju ni bilo vseh učiteljev navzočih, poizve se do prihodnjega zborovanja tudi njihovo mnenje, da se potem odpošlje g. Legu-tu skupno poročilo. 14. Za poročevalca društvenega v smislu Zavezinega dopisa št. 54. se voli zapisnikar g. R. Knaflič, a njegovim namestnikom gospod T. Kurbus. 15. Prihodnje zborovanje se določi na 1. maj v Šmarju.

R. K.

Dopisi in druge vesti.

Vuzenica, 4. aprila 1890. (Nekrolog.) V četrtek dne 27. marcija 1890 okoli jedne popoldne je zvon iz stolpa farne cerkve naznanil jako žalostno novico. Gosp. Andrej Rottner, bivši nadučitelj v Vuzenici, naš blagi, nepozabljivi tovariš je naglo in nepričakovano zatisnil za vselej svoje oči v 45. l. svoje dobe. — Dopoldne je še v šoli svojo službo opravljal, a o polдне neposredno po jedi ga je zadela kap in nekaj minut zatem je izdihnil blago svojo dušo.

Andrej Rottner se je rodil 1845. l. v Lembahu. Šolal se je najpoprej v tamošnji ljudski šoli, potem v Mariboru, kjer je 31. julija 1863. l. takratni dvoletni učiteljski tečaj dovršil z jako dobrim vspehom.

Kot 18letni mladenič nastopil je prvo svojo službo kot pomočni učitelj v Ljutomeru. Ondi je služboval od 1. novembra 1863. l. do 28. aprila 1866. leta, ko je bil premeščen na glavno šolo v Maribor, kjer je služboval do 1. oktobra 1867. leta. Od 3. oktobra 1867. leta do 22. februvarja 1868. leta je poučeval na c. kr. spodnji realki v Celju. Za tem je kot podučitelj služboval od 1. marcija 1868. leta do 1. novembra 1869. leta na trirazrednici v Slov. Gradcu. 1. novembra ist. leta je prišel za stalnega učitelja na jednorazrednico k Sv. Janžu pri Spodnjem Dravbergu in dne 14. avgusta 1870. l. pa za nadučitelja v Vuzenico, kjer je vestno, neutrudno in vstrajno deloval v prosep in probujo mladega naraščaja do svoje prerane smrti. O njegovem vestnem in plodo-

nosnem učiteljevanju svedočijo nam njegova zelo pohvalna spričala.

Da si je Andrej Rottner pridobil tudi zaupanje svojih sotrudnikov, dokaz nam je to, da so si ga učitelji marenberskega okraja pred nekaj leti izvolili svojim zastopnikom v okraj. šolsk. svet.

Zadnja leta je bil rajni večidel bolehen in se je pogostoma izražal: Mene bodo skoraj pokopali.

Pokojni Andrej bil je, ako ga bolečine niso preveč mučile, vesel in prijazen in sploh mirnega, čistega in blagega značaja; bil je tudi dober soprog, zelo skrben oče in zvest sin svojega naroda. Da je užival mnogo spoštovanja pri svojih sotrudnikih, pri občinstvu in daleč okrog, dokazala je mnogobrojna udeležba pri njegovem sprevodu k večnemu počitku.

Spremili so ga poleg velike množice naroda in šolke mladine: c. kr. okr. šolsk. nadzornik, gosp. Janko Trobej, veliko učiteljev iz domačega in drugih okrajev, gosp. uradniki od c. kr. marenberske sodnije, gosp. Franc Kocbek, c. kr. notar iz Marenberga in še mnogo drugih odličnjakov. Mtsko pevsko društvo pod vodstvom gosp. učitelja Neuner-ja je pokojniku še zadnje čast skazalo s tem, da je pred njegovim domom in na pokopališču zapelo nagrobnice, ki so občinstvu izvabile brezštevlnih solz, katere so svedočile, kako obče priljubljen je bil naš dragi, nepozabljivi sodrug. Večni spomin blagemu tovarišu! Lahka mu zemljica!

W.

Iz Hrvaške. Dne 6. febr. t. l. vršila se je v dvorani „hrv. učit. doma“ v Zagrebu 18. glavna skupščina „hrv. pedag. — knjiž. zbora“ v prisotnosti pravih, častnih in dopisujočih članov in zastopnika mestnega poglavarstva g. Gjuro Stj. Deželić-a. Skupščino otvori najstarejši odbornik g. Lj. Modec namesto predsednika g. J. Filipovića ali namestnika g. S. Fabkovića, ki sta odložila svoji častni mesti po 17letnem neumornem delovanju. Po kratkem pozdravu čita tajnik g. M. Kobali izvestje o književnem delovanju društva v letu 1889, iz katerega naj povzamemo sledeče:

„Sbor“ je izdaval dva lista: „Napredak“, strokovni list, ki je završil 30. leto svojega obstanka in izhaja z dveh prilogah. „Književna smotra“ in „Risarski list“ ter „Smilje“, list za mladino, ki je završil 18. leto. Po obširnem poročilu o teh listih izvešča tajnik podrobno o knjigi „Pouka o mjerstvu“, katero je priredil g. Gjuro Kuten, učitelj višje lj. šole v Zagrebu, po 5. izdaji nemške Pickl-ove geometrije. Knjiga ima 3 $\frac{1}{2}$ tisk. pole in 123 slik ter je izšla ob stroških „Sbora“ v 2500 izvodih.

Na dalje je „Sbor“ izdal XIV. knjigo „knjižnice za mladež“, namreč II. zv. knjige „Sijelo za zabavu i pouku“, katero je priredil g. Janko Tomić, za dekleta. V tej knjigi pripoveduje učiteljica mične pripovedke, v katero vpleta pouk o milosrčnosti, o delovanju za človeštvo in o mnogih drugih vrlinah ter jih poučuje v marsičem drugem, kar je znamenitega na vseh straneh zemlje. Knjiga ima 12 $\frac{1}{2}$ tisk. pól in je tiskana v 2000 eksemplarih.

Kot XV. knjigo iste knjižnice izdal je „Sbor“ *Glavo**, slovito delo dra P. Mantegazza, katero je v nemščini izšlo pod imenom „Lebensweisheit“. Hrvaški prevod preskrbel je g. P. Kuničić, učitelj na otoku Visu, kateri je prevel tudi „Srce“, knjigo najčustvenjega italijanskega pisatelja Edmonda de Amicis. — „Srce“ namenil je da Amicis izgoji srca, a Mantegazza „Glavo“ izgoji uma, V „Glavi“ vodi stric Miša Milana v božjo naravo učeč ga v primerih in pripovedkah treh temeljnih kreposti v življenju: poštenja, dela in idealnosti; srce brez glave je brod brez krmila, a glava brez srca je krmilo brez broda; glava in srce še le zajedno značita soglasje vseh moči uma in čustva, značita razumnega poštenjaka, to je pravega človeka. Povsod treba da zadahne srce, a glava da vlada. — „Glava“ je plod „Srca“. Dr. Mantegazza poklanjač svojjo knjigo pisatelju „Srca“ pravi, da je plakal kakor otrok čitajoč njegovo knjigo, a iz teh solz postala je „Glava“. — Knjiga ima 17 tisk. pól in je tiskana v 3000 iztiskih.

Leta 1888. izdal je „Sbor“ Kristofa Šmid-a „Izbrane pripovedke“ I. del: „Pisanica“. Da bode pak mladina imela čim več lepih pripoved iz zlatega peresa Šmid-ovega, izdal je še II. del, sodružjoč krasne pripovedke: „Golubica“, „Kanarinac“

in „Košarica cvijeća“, ki je tiskan na finem velinopirju s tremi barvanimi slikami od prof. Offerdingara v 500 eks. z lepo zunanjo obliko. Omenjene pripovedke so tudi posebej tiskane in sicer prvi dve v jedni knjigi, tretja pa v drugi knjigi, vsaka v 2000 izvodih.

Zanimiva je osoda tretje knjige Rousseauovega „Emila“, katero je „Sbor“ tudi mislil dati članom svojim. „Popotnik“ je vže svoje dni poročal, kako vpitje je nastalo v nekaterih hrv. novinah, ko sta izišla prvi dve knjigi napominanega dela. Upravni odbor „Sbor“ je na isto izdal „očitovanje“ v javnih glasilih, obečajoč k „Emilu“ komentar, v katerem hoče presoditi Rousseau-ove nazore z današnjega stališča pedagogike. Napósled izide tretji del „Emila“ s komentarom, kateri je iznenadil upravni odbor, ker v njem ni bilo izkazano to, kar bi po njegovem uverjenju in svečano zadani besedi moralo biti povedano. Zató je upravni odbor v svoji seji dne 2. nov. l. leta sklenil, da se razpošiljanje zadnjega zvezka „Emila“ z neprikladnim in brez njegovega privoljenja tiskanim komentarom vstavi in zajedno poveri jednemu svojih članov, da sestavi komentar k vže izišlim knjigama, kateri se bode še v tekočem letu tiskal in društvenikom razposlal.

V lanski glavni skupščini „Sbora“ predlagal je g. M. Vuković, da je skrajna potreba, naj se nekaj stori v napredek ženskega ročnega dela na dekliških šolah. V tem smislu bi mnogo pomagalo izdavanje vzorcev ali „pregledalic“. Upravni odbor je uvaževajoč od skupščine sprejeti predlog prišel do uverjenja, da bi bilo potrebno začeti z izdavanjem narodnih motivov, osobito onih iz tekstilne umetnosti, ki so se skoraj jedino le v hrvaškem narodu ohranili. Ti motivi niso le prekrasni gledé svoje tehnike in izbranih barv, nego so tudi preznameniti zazvoj kulturne zgodovine in poimenovanja.

Ker izhaja „Risarski list“, lahko bi se njemu pridejavali kolorirani vzorci za ženska ročna dela kot priloga. Zató se je odbor s prošnjo obrnil na dež. vlado, naj bi gledé naštetih razlogov povišala subvencijo. In to se je tudi zares zgodilo. Vlada je „Sboru“ za izdavanje „Risarskega lista“ dovolila 360 gld. podpore za tek. leto. („Napredak“, 9. broj).

(Konec sledi.)

Ljubljana. (Iz dežel. šolskega sveta.) Prošnje srednješolskih dijakov za oproščenje šolnine so se primerno rešile. Dva dijaka realca prosita, naj se oprostita telovadbe, kateri prošnji se ustreže. Prošnja krajnega šolskega sveta Godoviškega in Sorškega za daljno olajšanje gledé obiskovanja šolskega pouka se odbije; krajnemu šolskemu svetu v Spodnji Idriji se pa na jednako prošnjo naroča, določiti način, kako je olajšati šolsko obiskovanje. Remuneracija blagajnikova in arhivarjeva pri upravni komisiji krajnega šolskega zaklada tukajšnje realke se poviša. Z Leopolda Philipp-a šolsko ustanovo obdarili se bodo za prihodnjo triletno dóbjo iste jednorazrednice, kakor

do sedaj, namreč: Lozice, Rovte, Sveta gora poleg Tržica, Olševk, Dole in Zagradec. Pritožba nekega bivšega krajnega šolskega nadzornika, da je brez pravega vzroka odstavljen, odstopi se dotičnemu okr. šolskemu svetu. Stalno so nastavljeni: Ivan Hutter na Toplem Rebru, Anka Kočvar v Begunjah in Štefan Primožič v Postojini na dosedanjih učiteljskih službah. Drugi učitelj v Vipavi, Karol Česnik, pride v Zagorje, na njegovo mesto pa Ivan Raktelj iz Šmihela pri Novem mestu. Na podlagi predpiskave izreče se nekemu učitelju ukor. Remuneracija učitelju na Jezerski excurendni šoli odloči se, s pridržkom dovoljenja dež. odbora, na 200 gld. „Sl. N.“

(Odlikovanje.) Rojak naš in vrli sotrudnik „Popotnik-ov“, g. Anton Bezenšek, profesor v Plodivu, dobil je te dni od kr. regentstva v Belgradu red svetega Save za znanost in umetnost. Prvi Slovenec, ki je bil s tem redom odlikovan, bil je dvorni svetovalec, g. profesor dr. Fran Miklosich na Dunaju.

(Umrl) je 7. t. m. ob 1/2 6. uri popoldne po daljši bolezni gospod Miha Oberski, nadučitelj na Ponikvi, ter bil včeraj 9. dne t. m. ob 11. uri dopoldne na tamošnjem pokopališču pokopan. N. v m. p.!

Raznoternosti.

[Koliko je časopisov na svetu.] Kakor ameriške novine javljajo, izhaja na svetu 23.000 časopisov, a več kot polovica od tega števila, namreč 16.319 samo v združenih severnih ameriških državah.

[Obrazovanost v Evropi]. Osob, ki ne znajo ni čitati ni pisati, je v Rusiji, Rumunski in Srbiji 80%, na Španskem 63%, v Italiji 78%, v Avstriji 39%, na Irskem 21%, na Francoskem in v Belgiji 15%, na Angleškem 13%, na Nizozemskem 10%, na Škotskem 7%, v Švici 2 1/2%, v Švediji, Nemčiji in na Danskem 1%.

[Kitajski list za mladino]. Kakor poroča g. V. Bek v „Napredku“, imajo Kitajci več ilustrovanih listov za mladino. Najznatnejši in najboljši so: „Tscheng Tung-Hwa-Pan“ (Mladičev ilustrovani list); „Hai-Ti-Hwa-Pan“ (Otroški ilustr. list) in „Schning-Men-Hwa-Pan“ (ilustrovani otroški učitelj). Listi izhajajo mesečno enkrat ter stanejo 3—5 cents. od številke. Njih vsebina je večidel verska. V obče so si za ilustrovane kitajske liste stekli zaslug misionarji v Shangaju, kateri zgornje liste tudi izdajajo. Poleg tega se nahajajo še drugi listi s slabimi ilustracijami, ki pa vedno bolj zginjajo.

Vabilo. „Učiteljsko društvo za okraj Kamnik“ bude zborovalo 24. aprila 1890. l. ob 9. uri dopo-

ludne v Mengešu sè sledečim dnevnim redom: 1. Nagovor predsednika. 2. Tajnikovo in blagajnikovo poročilo. 3. Sestava posameznih učnih načrtov. (Poročevalec g. L. Letnar, c. kr. okr. šol. nadzornik.) 4. Volitev delegatov. 5. Prosti nasveti. K mnogobrojni udeležbi vabi Odbor.

Vabilo. „Šmarijsko-rogačko uč. društvo“ zboruje drugokrat dne 1. maja o 11. uri v Šmarju po sledečem vspredu: 1. O sestavljanju statistike ljudskih šol (g. Robič, c. kr. okr. šol. nadzornik) 2. Zapisnik. 3. Dopisi. 4. O zemljevidu šmarijskega okraja, (g. Planer.) 5. Telovadba z ozirom na zdravstvo, (g. Jož. Kotnik.) 6. Pismo, praktična obravnava, g. Iv. Kotnik. Odbor.

Zahvala.

Povodom mojega imenovanja def. učiteljem na 5razrednej šoli Hrastniškej došlo mi je od mnogih gg. sodrugin naše domovine toliko čestitek, da mi ni mogoče, vsakemu p. n. čestilcu se na tej ljubavi posebej zahvaliti.

Zato storim to tem potom ter rečem: „Iskrena Vam hvala vsem, ki ste v kolegijski ljubavi Svoje izrazili mi sočutje na mojem avancementu.“

Na Hrastniku, 6. aprila 1890.

Armin Gradišnik, učitelj.

Razpis natečaja.

Št. 209. I. Mesto učiteljice ženskih ročnih del.

Na četirirazredni ljudski šoli pri Sv. Ilu (St. Egidi) v Slov. gor. z nagrado 112 gld. na leto se umešča.

Učiteljica je obvezana za to po 8 ur v tednu skozi 10 mesecev v letu podučevati.

Formalno vsposobljene prosilke naj svoje redno obložene prošnje do konca meseca aprila t. l. pri krajnem šolskem svetu pri Sv. Ilu vložijo.

Okrajni šolski svet v Mariboru.

dne 23. sušča 1890.

Predsednik: Hein s. r.

Št. 138. Razpis učiteljskih služeb.

Na novo utvorjeni mešoviti četirirazrednici na Slatini z dohodki II. plačilnega razreda in prostimi stanovanji se umeščajo 4 učiteljske službe, in sicer: za nadučitelja, za učitelja, potem za enega podučitelja stalno in za enega podučitelja pa začasno.

Prosilci naj svoje redno obložene prošnje, — za nadučiteljsko mesto tudi z dokazom sposobnosti podučevanja katol. verouka — vložijo do 24. majnika t. l. pri krajnem šolskem svetu Sv. Križ pri Slatini. Okrajni šolski svet Rogatec, 6. aprila 1890. 1-3

Predsednik: Marek s. r.

Vsebina. I. Zemljepisni pouk na ljudskih šolah. (Za nagrado.) (I.) — II. Prirodopisni pouk v jednorazrednicah. IV. (H. Schreiner in J. Koprivnik.) — III. O lepoznanstvu. (Dalje.) (Iv. Klemenčič.) — IV. O razvoju bolgarskega šolstva. (I.) (A. Bezenšek.) — V. Značaji. (IV.) (Fr. Brežnik.) — VI. Slovestvo. (Novosti. Časopisi.) — VII. Društveni vestnik. — VIII. Dopisi in druge vesti. — IX. Raznoternosti. — X. Natečaji.